

Oponentský posudek diplomové práce Karla Janů „Jungmannův překlad Ztraceného ráje“, FF UK 2014

Diplomant si zvolil téma, které se v českých dějinách překladu řadí k nejnáročnějším, mimo jiné i proto, že bylo zpracováno, byť dílčím způsobem, několika předchozími, nanejvýš erudovanými badateli.

Dalo by se tedy očekávat, že nový pokus o uchopení daného tématu bude současně pokusem vypořádat se s dosavadními studiemi, které znamenaly pro bádání o Jungmannově překladu *Ztraceného ráje* největší přínos.

Toto očekávání je namístě zvláště v kontextu závažné skutečnosti, jež nemůže zůstat opomenuta ani v tomto hodnocení: práce Karla Janů je na Ústavu translatologie FF UK předkládána k obhajobě již podruhé, neboť při prvním pokusu obhájena nebyla, mimo jiné i kvůli pasážím spadajícím do kategorie plagiátu. V prvním školitelském posudku (dr. Šárky Tobrmanové) byla jako prokazatelný „zdroj inspirace“ odhalena studie Ladislava Cejpa *Jungmannův překlad Ztraceného ráje* (1958) a v prvním posudku oponentském (dr. Zdeňka Berana) se vyskytuje upozornění na „pasáž zkopírovanou z internetového pramene, aniž je přiznán“.

V souvislosti s uvedenými vážnými pochybeními, která diplomantovu práci diskvalifikovala při předchozím pokusu o obhájení, musím, bohužel, konstatovat, že i současná verze práce se vyznačuje ledabylým a místy prokazatelně plagiátorským přístupem ke zdrojové literatuře.

Obsahovým i formulačním zdrojem práce jsou zcela zjevně *České teorie překladu* (dále jen ČTP) Jiřího Levého. Z tohoto základního díla českých dějin překladu diplomant přebírá jak jednotlivá fakta, která bez uvedení zdroje působí jako jeho zjištění či postřehy, tak (rovněž bez uvedení zdroje) celé věty, místy přeformulované.

Tak např. hned na s. 7 diplomant člení „obrozenskou epochu českého překladatelství“ do několika etap, aniž by uvedl jakýkoli bezprostřední zdroj, z něhož dané členění přebírá. Přitom jde zjevně o pasáž z Levého ČTP, s. 81.

Na s. 7 diplomantova textu dále čteme:

Teorie a kritika překladu jako celá teorie literatury zůstávají záležitostí gramatiků. V popředí zájmu jsou jazykové otázky. Jiří Petrmann (1783, s. 36) klade na překladatele tyto požadavky: „Při překládání v jiný jazyk má se dobrý pozor dáti na dvě. 1) Na vlastnost obou jazyků, což ten míní, jehožto tlumočiti chceš, a též jak by tyto náležitě přeložil, smysl trefil, a dobře též česky toho vyslovil. 2) A protož slov se tak těžce držeti nebudeš, když jenom smysl trefíš, dobře česky vyslovíš; tak povinnost překladatele dostatečně naplníš.“ Tedy základní teoretické teze známé z humanismu. (JANŮ, FF UK 2014, s. 7)

Jiří Levý v ČTP píše:

Teorie a kritika překladu v přípravném období obrozenském zůstávají záležitostí gramatiků, jako ostatně vůbec teorie literatury. V popředí zájmu jsou otázky jazykové (...). Poetika vychází nejčastěji jako přídavek k mluvnici; tak již Jiřík Petrmann připojuje r. 1783 ke své Čechořečnosti

pojedinání o „zpěvovmluvnosti“, v němž stručně rekapituluje požadavky na překladatele: „Při překládání, aneb uvozování v jiný jazyk má se dobrý pozor dáti na dvě. 1) Na vlastnost obou jazyků, což ten míní, jehožto práci tlumočiti chceš, a též jak by tyto náležitě přeložil, smysl trefil, a dobře též česky, německy etc. toho vyslovil. 2) A protož slov se tak tůze držeti nebudeš, když jenom smysl trefíš, dobře česky vyslovíš; tak povinnost překladatele dostatečně naplníš. (...)“ Petrmann opakuje základní teoretické teze, které známe již od humanismu (...).

Jak vidno, diplomant přebírá nejen celé věty Jiřího Levého, nýbrž i velkou část Levým citovaného textu z *Čechořečnosti* Jiříka Pitrmanna, přičemž Jiříka mění na Jiřího (!) a z citovaných vět vypouští jednotlivá slova a sousloví, která považuje za zbytná, aniž by na tyto výpusťky jakkoli upozornil. Výsledný diplomantův text pak (bez znalosti zdrojových textů) působí, jako by diplomant sám pracoval z Petrmannovým textem z roku 1783 a sám přišel s exemplárním citátem z tohoto starého tisku.

Obdobné příklady nacházíme rovněž na s. 8 (totožný citát z Otokara Fischera uvádí Levý v ČTP, s. 75) a na s. 9 (totožný citát z Felixe Vodičky uvádí Levý v ČTP, s. 75). Na s. 9 (dole) se rovněž objevují příklady veršů z Jungmannova překladu *Elegie na hrobkách veských* (tytéž příklady uvádí Levý v ČTP, s. 96) a dále příklad z Jungmannova překladu *Lenory* Gottfrieda Augusta Bürgra, kterého diplomant překřtil na Bürda (tentýž příklad, ovšem z Bürgra, uvádí Levý v ČTP, s. 9). Na s. 20 diplomant argumentuje příkladem s Montesquieuovým Chrámem gnídkým, který uvádí také Levý v ČTP, s. 99, a „diplomantův postřeh“ ohledně Jungmannovy práce s češtinou na s. 25 a 27 nacházíme rovněž u Levého v ČTP, s. 124.

Na s. 9 se navíc vyskytuje hned několik formulací nápadně připomínajících formulace Jiřího Levého:

1. shoda:

Charakteristické pro obrozenský překlad je, že nemá plně estetickou funkci, převažují v něm vlastenecká hlediska. (JANŮ, FF UK 2014, s. 9)

Charakteristické pro obrozenský překlad je však právě to, že ještě nemá plně funkci estetickou, nýbrž převažuje zřetel vlastenecky utilitární. (LEVÝ, ČTP 1996, s. 76)

2. shoda:

Právě podřízením estetického hlediska hledisku národnímu se překladatelství českého národního obrození liší od stavu v jiných evropských literaturách. (JANŮ, FF UK 2014, s. 9)

Právě pro podřízení zřetele estetického zřetelům národním má překladatelství českého obrození některé rysy, které je odlišují od současného stavu v jiných evropských literaturách i od druhé epochy vývoje českého. (LEVÝ, ČTP 1996, s. 76)

3. shoda:

Bylo již řečeno, že na počátku obrození se nejčastěji překládá z němčiny. Mezi významnými překlady, těmi, které formují český styl a verš, jich je ale málo. (JANŮ, FF UK 2014, s. 9)

Je zato překvapující, jak poměrně málo převodů z němčiny najdeme v obrozenské epoše právě mezi nejvýznačnějšími překlady, tj. mezi těmi díly, která pomáhala formovat český styl a verš. (LEVÝ, ČTP 1996, s. 78)

Ve světle výše uvedených skutečností, které by se daly snadno rozmnožit dalšími příklady badatelsky pochybných či zcela neudržitelných výzkumných metod a postupů, se mi diplomová práce Karla Janů jeví jako značně nevěrohodný intelektuální výkon, který, bohužel, nemohu doporučit k obhajobě.

V Praze 20. května 2014

PhDr. Stanislav Rubáš, Ph.D.